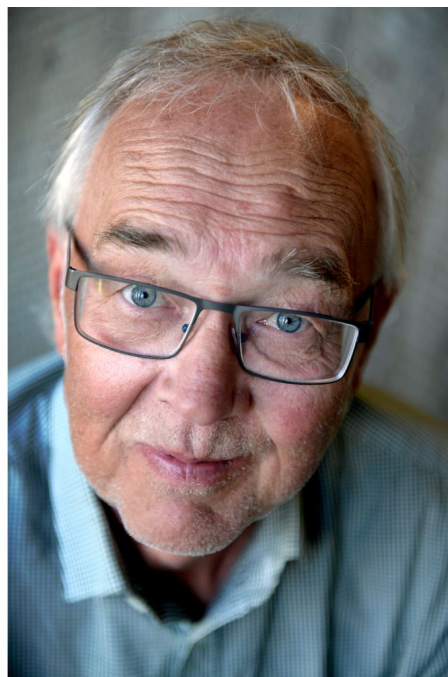

Att begränsa mötesfriheten är att öppna Pandoras ask

Ändringen av ordningslagen är bara en i en serie inskränkningar av svenskarnas demokratiska rättigheter, skriver yttrandefrihetsexperten Nils Funcke.

TEXT: NILS FUNCKE
PUBLICERAD 2023-09-27

BILD: TT

Danmark är pang på rödbetan. All "olämplig behandling av föremål med religiös betydelse för ett religiöst samfund" ska straffbeläggas om det sker på allmän plats eller om avsikten är att åsiktsyttringen "ska spridas". Ännu väntar djävulen med detaljerna men ska syftet att skydda Danmarks säkerhet nås är det ofrånkomligt att åsiktsyttringar träffas oavsett om de framförs i handling, tal, skrift eller bild.

Modellen kan inte beskrivas som något annat än en trosfridslag även om syftet inte är att skydda en minoritet.

Statsminister Ulf Kristersson har deklarerat att en dansk lösning inte är aktuell i Sverige.

Religionsfriheten och religionskritiken ska vara orubbade. Men en begränsning av mötesfriheten för oss oveckligen mot en dansk lösning. Där hamnar också socialdemokraterna som vill överväga att inkludera koranbränning i hetsbestämmelse som syftar till att skydda grupper av enskilda. Men Gud och religioner är ingen folkgrupp.

I direktiven till utredningen av ordningslagen (Dir 2023:123) skriver regeringen att "syftet är att utifrån dagens behov skapa ändamålsenliga regler som stärker Sveriges säkerhet". Utredaren ska "lämna förslag som innebär att omständigheter som hotar Sveriges säkerhet kan beaktas" vid tillståndsgivning och möjligheter att upplösa en manifestation. När "hotet" blir så allvarligt att förbudet kan aktiveras blir en synnerligen svårdefinierad fråga. Regeringen ger ingen vägledning om vad som ska vägas in.

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anger tre motiv för en begränsning. Den organiserade brottsligheten, auktoritära staters offensiva agerande mot Sverige och eskalerande hot från

våldsbejakande extremister (läs islamister). De två första är halmstrån. Organiserad brottslighet söker inte tillstånd för att spränga trapphus och demonstrationsrätten i andra stater har vi ingen bestämmanderätt över.

När det gäller den tredje punkten, terrordåd, används koranbränning på allmän plats i politiska syften för att trigga ensamagerande islamistiska terrorister. Men erfarenheten av utförda terrordåd i bland annat Sverige och Frankrike visar att ett förbud mot koranbränning på allmän plats är otillräckligt. För att minimera provokationsfaktorn krävs ett förbud att fördöma/smäda allt som religiösa samfund håller heligt. Det kravet har i eldskrift framförts av de 57 medlemmarna i samarbetsorganisationen OIC och företrädare för svenska moskéer. Satir, hån och förolämpande yttranden över de skrifter, symboler, riter och sedvanor de håller heliga ska förbjudas.

Den svenska omvägen över ordningslagen slutar i en dansk lösning. Ska motivet, ökad säkerhet, uppnås måste även offentliggjorda smyginspelningar, fotomontage och filmklipp skapade med eller utan AI av en koranbränning och andra uttryck för religionskritik straffbeläggas. Förbud för sådana offentliggöranden kommer att följas av ändringar i yttrandefrihetsgrundlagarna för att vara verkningsfulla. Det sluttade planet har därmed nått stupet.

Statsminister Ulf Kristersson låter övertygande när han i Agenda förklarar att "om Sverige står inför akuta kriser, terrorbrott och terrorhot kan staten inte bara titta på och säga, att eftersom det inte gäller en trafikstörning tänker vi inte göra något". Det retoriska greppet får det att framstå som att Sverige skulle stå blottat inför säkerhetshot och terror om inte ordningslagen skärps. Men lagstiftningen finns redan på plats. Terrorlagen innehåller straffbestämmelser som träffar inte bara själva gärningen utan även försök, planering och anstiftan till allvarliga brott. Hemliga tvångsmedel som rumsavlyssning kan användas och förslag ligger i riksdagen att använda tvångsmedel i preventivt syfte utan att det behöver riktas mot en viss plats, specifik person eller konkret hot.

Lagstiftningen sträcker sig längre än till specifika händelser, planläggning och terrorister. Den som "i ett meddelande till allmänheten uppmanar eller på annat sätt söker förleda till terroristbrott" gör sig skyldig till terrorbrott (prop. 2022/23:73). Journalistik ska undantas enligt regeringen utan att definiera vad journalistik är.

Att uttrycka en åsikt eller sympatier till förmån för en terroristorganisation eller dess ideologi ska inte vara straffbart. Men om det rör sig om "propaganda" eller om syftet är att påverka människor i en viss åsiktsriktning har man passerat gränsen. Ur askan in i ännu ett definitionsproblem.

Direktiven till utredaren av ordningslagen är skarpa. Allvaret förts inte av att statsministerns gång på gång försäkrar att det inte fattats några beslut i sak. Kritiker bör invänta utredningen innan de tar sig ton. Men att tillsätta en utredning är ett politiskt ställningstagande. Och efter utredningen riskerar det att bli ett självspelande piano där pianisten måste försvara sin prestige. Varför öppna för att begränsa mötesfriheten för utländska medborgare när "ambitionen under en längre tid har varit att så långt som möjligt åstadkomma likformig behandling" av svenskar och utländska medborgare? En begränsning skulle inte bara träffa hitresta "utländska extremister och provokatörer" utan även personer som befinner sig på flykt och i frustration, ibland artikulerat ibland rått och rakt, protesterar mot förtryck. Enbart att väcka frågan om en begränsning skadar Sveriges som fristad för förföljda.

Vem som är illasinnad, extremist och provokatör blir en politisk fråga. Att hänga upp en docka av Erdogan ansågs utgöra en provokation som utsatte Sverige för en säkerhetsrisk. Men att bränna en docka av Putin utanför ryska ambassaden passerade utan statsministerns och utrikesdepartementets fördömanden.

Det säkerhetspolitiska läget för Sverige och Europa är det allvarligaste sedan tiden före andra världskriget. Men det finns också en annan historiskt parallell än hotet från en despot och krigsförbrytare. Då som nu manar regeringen till återhållsamhet och stiftar beredskapslagar.

En begränsning av mötesfriheten skulle utgöra en fortsättning på de förändringar som genomförts sedan 2015. Det handlar bland annat om begränsningar av meddelarfriheten, vidgad straffansvar vid obehörig befattning med hemlig handling, utökat rättsligt samarbete, försvagat korrespondensskydd, utlandsspioneri och gummiartade bestämmelser i terrorlagen.

Det kommer mer.

Inom några månader presenteras ett förslag om att det ska bli möjligt att återkalla sändningstillståndet för radio- och tv-sändningar som utgör ”en risk för Sveriges säkerhet”. Satellitsändningar till och från Sverige ska kunna stoppas genom att lägga ett ansvar på distributören. Att bestraffa ett enskilt yttrande är en sak men att stoppa framtida sändningar är censur. Något som hör hemma i diktaturer och som vi gjorde upp med 1844 när Karl XIV Johans indragningsmakt avskaffades.

Nils Funcke är författare och journalist med tryck- och yttrandefrihet som specialitet.